

Vážené paní Lindě Wolfové
produkční audiovizuálních projektů Post Bellum o.p.s.
POST BELLUM o. p. s.
kancelář: Palác Lucerna, Vodičkova 704/36
sídlo a fakturační adresa: Palác Lucerna, Štěpánská 704/61
PSČ: 110 00, Praha 1

Ve věci: Prosba o opravu nesprávných, skutečnosti neodpovídajících údajů a tvrzení ad pamětník Jan Janků na portálu Paměť národa

V Praze dne 7. března 2019

Vážená paní Wolfová,

jste na mne trošičku náročná. S ohledem na skutečnost, že Post Bellum dle vlastních publikovaných údajů založila skupina českých novinářů a historiků a že dle vlastních údajů portál Paměť národa spravují Post Bellum, Český rozhlas a ÚSTR, nejsem si jist, zda bych měl vstupovat do jejich odpovědnosti. Proto předpokládám, že k opravě nesprávných údajů ve Vaší prezentaci o pamětníkovi Janu Janků a k jejich uvedení na pravou míru i ke kritickému hodnocení skutečnosti zjevně neodpovídajících tvrzení pamětníka či tvrzení o pamětníkovi publikovaných na portálu Paměť národa by mohlo postačit i pouhé mé upozornění na publikované chybné údaje a na skutečnosti neodpovídající tvrzení pamětníka Jana Janků a těch, kdo nesprávné údaje a nepravdivá či nevěrohodná tvrzení na portálu Paměť národa publikovali. Osobně nemám ani ambici identifikovat všechna skutečnosti neodpovídající tvrzení pamětníka Jana Janků a věcně chybné textové formulace spolupracovníků Paměti národa, které text obsahuje.

Nechci však, pokud mne již žádáte o pomoc s uvedením nesprávných a skutečnosti neodpovídajících tvrzení a údajů publikovaných Paměti národa na pravou míru, takovou pomoc odmítat. Jde ovšem o poměrně obsáhlý problém, který nevyřeší pouhý odkaz na prameny a který mohu osobně pomoci řešit jen částečně. Pochybení při zacházení s pamětníkem Janem Janků a jeho výpověďmi se totiž jeví jako systémová.

Tedy:

Jako velký problém věcný i etický vidím vedle samotné publikace chybných časových a věcných údajů na portálu Paměť národa to, co vytěžovatelé a zpracovatelé zřejmě nereflektovali, když přebírali, a dokonce nekriticky sami bez odpovídající znalosti faktů dotvářeli svými texty výpovědi pana Jana Janků. A to je nesporná skutečnost, že věrohodnost a obsažnost výpovědí samotného pamětníka Jana Janků, které byly v různých letech pořizovány a zaznamenávány, je místy i velmi silně limitovaná, a to nejen s ohledem na to, že výpovědi byly opakovaně získávány od staříckého člověka, který mohl trpět slábnoucí pamětí.

Věřohodnost řady výpovědí pamětníka zpochybňuje totiž také to, že Jan Janků v průřezu času sice zprvu důsledněji dodržoval určitý přesnější vymezený stereotyp témat, věcných obsahů, které o své osobě tazatelům a veřejnosti sděloval, a za tento stereotyp z nějakého důvodu nešel. Ze záznamů jeho výpovědí je zřejmé, že některé významné či přesnější informace o svém skutečném pohybu a aktivitách v období nacistické okupace a války a v období svého věznění i přes opakovaný zájem tazatelů neposkytoval. Přesto ale v různých výpovědích z tohoto stereotypu velmi rozporně vybočil, ale zejména pak s časem úzce omezený obsah sdělovaných vlastních vzpomínek doplňoval nikoli dalšími vlastními vzpomínkami, ale přebíranými, někdy i písemně mu připravenými obsahy, tvrzeními, ke kterým byl zřejmě motivován osobami a subjekty, které na něj měly vliv, ať už zřejmě bývalými spoluvězni či přáteli, médii a dalšími podněty. To se týká zejména poskytování nikoli hodnověrných vzpomínek, ale "vzpomínek" a tvrzení o skutečnostech a okolnostech, jejichž svědkem Jan Janků nebyl či které se nestaly nebo odehrály jindy, než uvádí, a jinak.

Pokud mne prosíte o prameny:

K těm základním odchylkám od správnosti a věrohodnosti informací o Janu Janků a historických událostech a osobách, tak jak se tyto odchylky na portálu Paměť národa čteněji projevují, jsou prameny a literatura umožňující nápravu běžně dostupné, byly publikovány a jsou mnohdy dostupné i na internetu. Je s nimi tedy obeznámen i ÚSTR jako partner a garant projektu a nepochybně i mnozí další spolupracovníci Post Bellum. Já jen s jistým překvapením zaznamenal, že v souvislosti s vytěžováním Jana Janků jako pamětníka, při zpracování a publikaci údajů o Janu Janků a dokonce i při publikaci těchto výstupů na portálu Paměť národa došlo k zásadnímu odklonu od společností Post Bellum deklarovaných a vyžadovaných zásad. Tedy zásady objektivnosti, přesnosti, faktické pečlivosti při zpracování příběhu, úcty k druhému člověku. Došlo zjevně i k tomu, že některé významné okolnosti pamětníkova příběhu byly zastřeny a že nebyly odpovědně kriticky zjišťovány a ověřovány některé významné skutečnosti a podstatné okolnosti pamětníkova osudu.

Přestože nechci aspirovat na suplování práce garantů projektu, na Vaši žádost, pokud máte za to, že je potřeba i mé pomoci k nápravě, uvádím fakta i s odkazem na prameny a literaturu, která s nimi pracuje:

1) Nevěřohodnost řady tvrzení pamětníka Jana Janků je prameny a literaturou i kontrolou datace událostí prokazatelná. Již z veřejně dostupného audiozáznamu pořízeného pro Paměť národa Andreou Jelínkovou 21.11.2009 je dokonce zcela zřejmé, že v řadě konkrétních věcí nejde o pamětníkovy vzpomínky, ale že pamětník v konkrétních případech, jichž nebyl svědkem a které se nestaly či staly jinak a za jiných okolností, než uvádí, sahá po předem připravených písemných materiálech a informacích, které mu byly připraveny, aby z nich vycházel, prezentoval informace v nich obsažené a o ně se opíral. Paměť národa ani právě v takto prokazatelných případech bohužel nezaujala kritický přístup a chybné údaje a nevěrohodná tvrzení pamětníka ke škodě dobré pověsti pana Jana Janků sama přebírala či užila k tvorbě vlastního textu.

2) Pamětník Jan Janků byl bezpochyby obětí nespravedlivě vedeného řízení, soudního procesu a nespravedlivého trestu. Sám vždy opakovaně ujišťoval, že nebyl členem skupiny Světлана a že nevyvíjel do zatčení aktivity proti státu. Skutečností dotvrzovanou prameny, záznamy jeho vlastních vzpomínek a literaturou je, že se pouze v konci května 1949 na písemnou provokační výzvu neprodleně dostavil z Hanušovic, kde žil, do oblasti valašské Lužné s cílem opustit republiku. Členem ozbrojené skupiny Světлана Jeseník, s níž měl překročit hranice, však skutečně nebyl a lze mu toto věřit, protože tuto skutečnost potvrzoval nejen v době vyšetřování v roce 1949, ale opakovaně i v době, kdy po roce 1989 si již jinak do vzpomínek přidával řadu nevěrohodných informací, které jej měly učinit pro tazatele a veřejnost zajímavějším. V tomto jsou tedy záznamy jeho výpovědí věrohodné.

3) Skupina členů Světłany Jeseník, s níž byl souzen i Jan Janků, byla souzena nikoli v roce 1951, jak je chybně uvedeno na portálu Paměti národa, ale již 10. až 13. července 1950 v divadelním sále ve Vsetíně.

(Viz i prostřednictvím internetu publikovaný rozsudek Státního soudu oddělení Brno z 15. července 1950. ÚSTR má kopii nepochybně k dispozici a bylo by nadbytečné, abych Vám ji zasílal já.)

4) StB si pro Jana Janků nepřišla, jak je chybně uvedeno na portálu Paměti národa, ale Jan Janků se sám dostavil na udané místo na Valašsku s tím, že odtud s tam shromážděnou skupinou se přesune do zahraničí. Takto popisuje tuto skutečnost sám pamětník Jan Janků a takto ji také zachycují prameny popisující zadržení skupiny Světłana Jeseník a Jana Janků, kteří s cílem odjet do zahraničí nastoupili do vozů přistavených Státní bezpečností.

(ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V - 2671/Brno, Vyšetřovací spis Alois Šimara a spol., výpověď Aloise Šimary z 22. 6. 1949,)

("Odjezd, tedy datum likvidace Šimarovy skupiny, stanovila StB na noc 30. května 1949. Místo si partyzáni mohli vybrat sami a zanesli je do mapy, kterou přinesla Doležalová. Kolona přistavených automobilů měla patřit Červenému kříži(!). Pro StB však operace představovala obrovské riziko, protože prozrazení mohlo vzhledem k výzbroji a partyzánské průpravě odbojářů znamenat krveprolití. Ale vše proběhlo nečekaně hladce. Devět mužů – A. Šimara, A. Kratina, L. Šmotek, J. Tomeček, J. Fojtík, F. Fojtík, J. Janků, A. Martinka a L. Pacík (Simulenko se rozhodl zůstat v ČSR) – se skutečně ve stanovený čas dostavilo na smluvené místo mezi Lidečkem a Lužnou. Část zbraní – opět na Herryho příkaz – odbojáři ponechali na své poslední adrese u Jaroslava Polácha na pasekách v Lužné. Čtyři automobily StB je pak odvezly k Jihlavě, kde je pod záminkou, že je nutno se v lese převléct, příslušníci StB vylákali ven a zatkli." <https://www.ustrcr.cz/cs/aloes-simara> Alois Šimara (1921–1951) online 29.10.2010)

5) Chybné je tvrzení publikované na portálu Paměti národa, že Jan Janků "byl odsouzen původně na doživotí, poté byl trest změněn na 20 let". Jan Janků nebyl odsouzen ani na doživotí, ale ani k trestu smrti, jak častěji tvrdil.

(Publikovaný rozsudek Státního soudu oddělení Brno z 15. července 1950 jednoznačně uvádí, že Jan Janků byl odsouzen: "k trestu těžkého žaláře v trvání 20 let a peněžitému trestu 20 000 Kčs"

zostřenému "půlletně tvrdým ložem". Ti, kdo bez ověření přebírali a dále rozšiřovali tvrzení Jana Janků o tom, že byl odsouzen k trestu smrti nebo k doživotnímu trestu odnětí svobody, tedy pochybili tím, že si takto jednoduše ověřitelný údaj neověřili.)

6) Chybný je na portálu Paměti národa opakovaně uvedený rok propuštění z vězení "1958" a "prosinec 1958". Jan Janků byl dle původního vlastního tvrzení i dle údajů uváděných v literatuře propuštěn k 13. 12.1957.

(správné datum uvedeno např: viz J. A. Zemanová - Mazalová, Budou-li mlčet on, rozkvílí se kamení- Třetí odboj na Moravě, 1990, "propuštěn z vězení 13. prosince 1957")

7) Jan Janků nebyl a nemohl být s ohledem na dataci a okolnosti ve věznici v Uherském Hradišti, jak chybně uvádí portál Paměť národa, "svědkem umučení Světlanářů Karla Štrbíka a Aloise Pohůnka" a nemohl přijít do cely, v níž by na zdi byla krev A. Pohůnka. Jan Janků byl zatčen až v konci května 1949, nejdříve převezzen do Jihlavy a až poté do Uherského Hradiště. A. Pohůnek zemřel již 11. března 1949, tedy téměř tři měsíce před zatčením Jana Janků. K. Štrbík pak zemřel v nemocnici v Uherském Hradišti. Nevěrohodná tvrzení Jana Janků a pochybení těch, kdo je opakovali nebo je sami rozvíjeli, například i na portálu Paměť národa, jsou v tomto případě dokladem toho, jak byl pamětník ve stáří ovlivnitelný a ochotný přejímat cizí podněty a projektovat pod určitými vlivy virtuální realitu a jak tazatelé a zpracovatelé nekriticky přebírali a sami také publikovali a úmyslně dotvářeli nevěrohodné informace.

(O nepoctivé metodě práce s pamětníky a jednom ze zdrojů nepravdivého textového tvrzení publikovaného na portálu Paměť národa vypovídá "Protokol k nahrávce Jméno a příjmení pamětníka: Jan Janků Datum narození pamětníka: 1921 Místo natáčení: Hanušovice Datum natáčení: 21.11.2009 Délka nahrávky: 3:01:38 Nahrávku pořídila: Andrea Jelínková" V protokolu se totiž objevuje informace, že "spoluvězeň páter Stanislav Lekavý mu popsal smrt spoluvězně Štrbíka umučeného Grebeníčkem". Skutečností však je, že Stanislav Lekavý byl zadržen již 23. prosince 1948 a převezzen z Uherského Hradiště již v únoru 1949 na Bory a s Janem Janků zatčeným až v konci května 1949 se tedy v Uherském Hradišti nesetkal. Svědkem smrti K.Štrbíka S. Lekavý nebyl. K. Štrbík zemřel v nemocnici v Uherském Hradišti 16.9.1950. Jana Janků a Stanislava Lekavého fakticky spojuje, co se týče věznic v Uherském Hradišti, jen jedna významná skutečnost, a to, že oba zde byli, každý v jiné době, pověření výkonem funkce chodbaře)

("Při rozsáhlé zatýkací akci Státní bezpečnosti proti „štábům“ Světlany 11. března 1949 byl zatčen a zemřel ještě v noci téhož dne ve vyšetřovací vazbě v Uherském Hradišti, za nevyjasněných okolností – podle Státní bezpečnosti se Alois Pohunek ve vazbě oběsil. Jeho ostatky byly předány rodině s příkazem okamžitého pohřbení. Rodinný lékař, který tajně tělo ohledal, však žádné stopy po oběšení nenalezl." web © 2019, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i <http://www.pametnimista.usd.cas.cz/strelna-pametni-deska-aloise-pohunkovi/> přečteno online 18.2.2019)

(Vsetín Památník obětem doby nesvobody 1948–1989, Karel Štrbík (*1900 Zděchov), člen Světlany, zemřel v nemocnici v Uherském Hradišti tři měsíce po zatčení. <http://www.pametnimista.usd.cas.cz/vsetin-pamatnik-obetem-totality/> přečteno online 3.3.2019)

8) Jan Janků byl vyslýchán A. Višenkou, který nepracoval v tandemu s A. Grebeníčkem a J. Janků se s A. Grebeníčkem při výslechu nesetkal. Tvrzení o A. Grebeníčkovi je až důsledkem vlivu práce "šmejdů" s pamětníkem J. Janků, který pracoval v Uherském Hradišti ve významné funkci chodbaře a mohl se tak později stát kompromitovatelným a zranitelným. O osobách vyšetřovatelů a dozorců v Uherském Hradišti podával Jan Janků totiž zpočátku z neznámého důvodu jen velmi skoupé informace. Svého vyšetřovatele A. Višenku přitom vůbec nezmínil, zmiňoval jen velitele věznice Horáka a další dva dozorce a kritičtěji zmínil jen dozorce z doby svého věznění na Mírově.

(Viz publikace J. A. Zemanová - Mazalová, Budou-li mlčet oni, rozkvílí se kamení - Třetí odboj na Moravě, 1990, kde od Janků byla získána a publikována k vyšetřovatelům a dozorcům v Uherském Hradišti jen informace: "Tam byl velitelem věznice Horák, dozorce Matúš, Machálek, Šacha (StB). Na Mírově Smrčka, Gelbič, Volek, Kroutil, Stříbrný, Džbánek, Krejčířík,. Smrčka a Volek mají na svědomí zastřelení vězně. Smrčka, Gelbič, Šacha, Stříbrný, Volek, Kroutil, Džbánek provozovali nelidský systém jako gestapo - bití.")

("Jana Janků vyšetřoval estébák Višenka, který používal spíše psychický nežli fyzický nátlak. Ten byl doménou vyšetřovatele Grebeníčka. Toho Jan Janků však osobně nezažil." (Ústav pro studium totalitních režimů » Projekty » Paměť a dějiny totalitních režimů » Účastníci protikomunistického odboje a odporu 1948–1989 » Jan Janků (1921) <http://old.ustrcr.cz/cs/jan-janku> přečteno online 5. února 2019)

9) Jan Janků nebyl týrán elektrickým zařízením iniciovaným a vyrobeným a používaným dle pokynů L. Hlavačky skupinou, do níž A. Grebeníček nepatřil. Tvrzení Jana Janků, rozvíjené na portálu Paměti národa, že "ty boty vymyslel Grebeníček", je opakováním nepravdivého tvrzení, které pamětníkovi kdosi, zřejmě i s tím účinkem, aby jej jako pamětníka znevěrohodnil, podsunul namísto pravdivých informací. Spolupracovníci Post Bellum a Paměti národa, ale i ÚSTR jako garant a partner projektu se v tomto případě odchýlili od zásady "úcty k pamětníkovi" a od zásady poctivého jednání s pamětníkem, když mu zatajili, kdo skutečně inicioval výrobu a nařizoval použití a užíval elektrické zařízení k týrání vězňů v Uherském Hradišti. Spolupracovníci Post Bellum a Paměti národa pak s využitím omylu kýmsi klamaného pamětníka také samostatně v rozporu se skutečností a se zásadou objektivit publikovali na portálu Paměti národa nepravdivou informaci, že "Jan Janků popisuje vyšetřovací metodu používanou Aloisem Grebeníčkem zvanou Grebeníčkovy boty".

Termín "Grebeníčkovy boty" je historické skutečnosti neodpovídající, politicky účelově vytvořený termín, který naplňuje v případě, že jej použije historik či osoba znalá skutečnosti, znaky úmyslného zveřejnění nepravdivé informace a falsifikace historické skutečnosti. Tato falsifikace má de facto odpovědnost za vznik, výrobu a používání elektrického zařízení k týrání vyšetřovaných přesunout z iniciátora výroby a používání L. Hlavačky a jeho skupiny ochotných na A. Grebeníčka, který je nepoužíval. Archivní materiály a záznamy šetření, které prokazují historickou skutečnost, zná nepochybně partner projektu Paměti národa, tedy ÚSTR, ale jsou také dostupné poctivým badatelům, kvalifikovaným novinářům, ale i veřejnosti, a to nejen v archivech, ale byly a jsou již publikovány i na internetu.

(ABS, fond Inspekce ministra vnitra ČSSR, inv. č. 459, Používání nesprávných metod na KV\StB Uh. Hradiště)

(Košařová K.: Ludvík Hlavačka. Duchovní otec elektrických bot a elektrifikace drátěných zátarasů na hranicích? Diplomová práce, Brno 2014)

10) Herta Racková zřejmě nezemřela, jak J. Janků tvrdí, "krátce po svém propuštění na svobodu". Vzpomínky Jana Janků vztahující se k osobě H. Rackové a popisující jeho vztah k ní a jeho záměry s ní jsou rozporné a poskytnuty a zachyceny v různých záznamech jeho vzpomínek pořizovaných spolupracovníky Paměti národa i jinde vykazují velmi různou míru věrohodnosti. Ještě v roce 1964 byla zřejmě H. Racková zavedena S STB Brno do Evidence zájmových osob. Jan Janků byl do této evidence zaveden roku 1971 S STB OSTRAVA.

(EZO – evidence zájmových osob StB, statický výpis databáze, <https://stbezo.info/l24.htm> online 28.2.2019)

11) Informace na portálu Paměti národa "Po propuštění na svobodu začal pan Janků pracovat jako železničář, oženil se a měl děti." je neúplná a nepostihuje specifičnost jeho lidské, společenské situace bývalého vězně. Fakticky zamlčuje fakta, uváděná ÚSTR i samotným Janem Janků, že po propuštění na svobodu byl v rodných Hanušovicích pod dohledem StB a že opět začal pracovat s dětmi a mládeží, vedl turistický oddíl mládeže a 26 let i dětské tábory ROH.

(<https://krizovatka.skaut.cz/zpravodajstvi/3870-bratr-jan-janku-serif-se-stal-novym-nositelem-radu-stribrneho-vlka-blahoprejeme?tl=comments&autologin=1> přečteno online 20.2.2019)

("Po návratu z vězení v roce 1958 se oženil a v následujícím roce se mu narodil syn Jan. Zaměstnán byl u železnice coby vlakvedoucí. V Hanušovicích také založil turistický oddíl mládeže, v němž se snažil aplikovat skautské zásady a přístupy. Zajímal se také o náboženskou činnost a občas navštěvoval ilegální vzdělávací akce. Jezdil na svatý Hostýn a stal se františkánským terciářem. Sice na něho chodila četná udání, ale naštěstí na něj dohlížel poměrně tolerantní estébák." Ústav pro studium totalitních režimů » Projekty » Paměť a dějiny totalitních režimů » Účastníci protikomunistického odboje a odporu 1948–1989 » Jan Janků (1921) <http://old.ustrcr.cz/cs/jan-janku> přečteno online 5. února 2019)

Vážená paní Wolfová,

věřím, že nebude problémem chybné údaje a skutečnosti neodpovídající mylná tvrzení publikovaná na portálu Paměti národa k panu Janu Janků opravit a uvést na pravou míru. Presentovat totiž o pamětníkovi a jeho osudech, ale i o jiných osobách údaje, které neodpovídají skutečnosti a které zpochybňují důvěryhodnost pamětníka, je snad výsledkem ledabylosti a nekvalifikovanosti těch, kdo s pamětníkem pracovali, ale zejména je to jistě hrubým projevem neúcty k osobnosti pamětníka. Presentovat a rozvíjet nevěrohodná tvrzení pamětníka, a to bez kritické reflexe a bez zmínění pravdivých informací, by neměla být banalita. Jde přece o poškozování památky pamětníka Jana Janků a mám za to, že to i ohrožuje a zpochybňuje dobrou pověst organizace Post Bellum a důvěryhodnost portálu Paměti národa.

Přeji pěkný den Radomír Silber, Ph.D.